
Emilijan Cevc

Slavoločna kapitela v župnijski cerkvi v Špetru

Dva kapitela iz zgodnjega 16. stol., danes rabita kot podstavek in sta delo stavbarja in kamnoseka Kasparja iz Tolmina. Eden predstavlja dva heraldično oblikovana leva, drugi pa junaka v boju z grifom. Oba sta bila nekoč nameščena v slavoloku poznogotskega prezbiterija stare župnijske cerkve v Špetru ob Nadiži. Boj z zmajem, po odlomku iz pisma sv. Pavla Efežanom (6, 13–18), predstavlja »Kristusovega vojščaka v boju s simbolom pekla.

In his article the author discusses two capitals from the early 16th century. Made by builder and stonemason Caspar of Tolmin they are now used as a pedestal. One depicts two heraldically designed lions, the other a hero fighting a griffin. Both used to be part of the triumphal arch in the late-Gothic presbytery of the old parish church in S. Pietro al Natisone. After a passage from St. Paul's letter to the Ephesians (6, 13-16) the fight with the dragon represents a "soldier of Christ" fighting the symbol of hell.

Dragi prijatelj, v počastitev Tvojega jubileja sem posegel v Tebi in meni zelo ljubo Beneško (Furlansko) Slovenijo, v njeno etično središče, Špeter. Tale prispevek je na meji med umetnostno zgodovino in folkloro, saj se navsezadnje ti stroki pogosto medsebojno osvetljujeja in poglobljata. Članek želi zajeti arhitekturni detajl, ki je značilen za širše primorsko ozemlje – figuralno okrašene kapitela v slavolokih poznogotskih cerkva, ki vnašajo poseben naglas v primorsko gotsko arhitekturo in na specifičen način bogate njihovo »narečje«. Zunaj ozemlja, kjer to preneha, naletimo na take kapitela le izjemoma. Tudi stavbarji, ki so iz osrednje Slovenije, največkrat z Gorenjskega, zašli na primorski svet, so sprejeli to lokalno varianto, čeprav so poprej na Gorenjskem gradili drugače; med temi se je tudi stavbar Andrej iz Loke, ki je na Goriško in v Beneško Slovenijo prišel v sedemdesetih letih 15. stoletja, podvrgel lokalni stavbni praksi. Gorenjski slavoloki rastejo nepretrgano, organsko od podnožja do šilastega vrha brez konzolne cezure na mestu, kjer se začenja sločiti lok, in kjer je na Primorskem skoraj dosledno vstavljen kapitel, ki bi ga najbrž smeli imenovati kar

«impost». S tem je zadobil lok tektonsko oporišče in izhodišče, ki nekoliko zavira višinski pogon. Navadno so kapiteli tudi reliefno obdelani in vsebinsko poudarjeni. Seveda pa njihova motivika variira. Namesto figuralnih motivov jih prekrivajo včasih rastlinski listi, kot na primer v slavoloku stolnice v Gorici, lahko so visoki imposti z bolj ali manj bogato profilacijo ali pa so kar geometrična piramidasta telesa brez okrasja.

Če stopimo v špetsko župnijsko cerkev, se nam ustavi pogled ob nenavadnem «stebri», sestavljenem iz dveh eden nad drugim postavljenih kapitelov, na vrhu teh pa stoji nekdanji marmornat tabernakelj, ki je izdelek drugega klesarja.

Za steber porabljena kapitela s Pilacortejevim tabernakljem. Špeter, župnijska cerkev

Sedanja triladijska cerkev je nastala v začetku našega stoletja in je ohranila le malo stare opreme. Njeno predhodnico je popisal Ivan Trinko v vodniku po Furlaniji¹. Ta cerkev je bila večkrat predelana, nizka in odprta v ostrešje; s prezidavanjem se je razvila iz enoladijske v troladijsko stavbo, a ladje niso bile regularne. Imela je štiri oltarje. Trinko je opomnil na velik in intarziran tabernakelj; tudi kakšna plastika iz 16. stoletja se je menda našla. Tabernakelj, ki zdaj stoji nad kapiteloma, pa je identičen s tistim, ki ga omenja Trinko kot «tabernakelj najsvetejšega Zakramenta v evangelijskem kotu» in izklesanega «more sklabonico», na slovenski način. Spredaj ima železna vratca, vratni odprtini stranskih sten pa sta zazidani.

¹ Guida del Friuli IV. Udine 1912, 624 sq.

Ta tabernakelj se je ohranil v severni ladji nove cerkve nad stebrastim podstavkom iz obeh kapitelov, spodaj pa obkroža to celotno, okoli 2 m visoko heterogeno kompozicijo cementna ograja. Edikula je plemenito kamnoseško delo, okrašeno z angelškimi glavicami, z ornamentiranimi pilastri, na vrhu pa se dviga dopasni trpeči Kristus s sklenjenima rokama. Edikula ne pripada več gotiki, marveč že poljudni renesansi. Izklesal jo je leta 1500 iz Lombardije na Furlansko preseljeni, zelo delavni mojster Antonio Pilacorte iz Spilimberga. Na tabernakelj je vklesal tudi svoje ime: »OP(VS) IO(ANII) ANTONI(I) SPILI(MB) 1500-². Tabernakelj je nadrobno opisal Mauro Pascolini³. Drugi Pilacortejev izdelek na slovenskih tleh je tabernakelj, vzdian v hrbtno stran velikega oltarja župnijske cerkve v Kojskem⁴.

Čeprav je tabernakeljska edikula lep primerek furlanskega renesančnega kiparstva v kamnu, se ob njej ne bomo mudili. Vabita nas kapitela pod njo in njuna reliefna figuralika.

Kaspar iz Tolmina. Kapitel z levoma. Špetar, župnijska cerkev. – Foto Luca Lauveati (Udine)

Tektonsko jedro spodnjega kapitela objemata v visokem reliefu izklesana leva, ki se zdita, kakor da se bosta v prihodnjem trenutku pognala v skok, zakaj njuni prednji taci

² Zgledno monografijo o kiparju je objavil Giuseppe Bergamini: Giovanni Antonio Pilacorte Lapidista. Udine 1970. – Špeterskega tabernaklja še ne omenja, pač pa je temu posvetil poseben odstavek v spisu "Noterelle d'arte friulana II. Ancora su Giovanni Antonio Pilacorte. Sot la nape 1977, 41 sq.

³ Ibidem, 42.

⁴ Mauro Pascolini, Un opera di scultura nella chiesa parrocchiale di s. Pietro al Natisone. Quaderni della face, 41. Udine 1973, 10 sq. – Emilijan Cevc, Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom. Ljubljana, 1981, 17, 54, , 160. – Isti, Špjetski vikar Klement Naistoth iz Loke. Loški razgledi 27, 1980, 69.

sta še zalomljeni v pokleku, zadnji pa zravnani v višino tako, da se zadnja dela trupa v heraldični simetriji dvigata in oblikujeta v konturi nizkemu kelihu podobno kompozicijo. Njuni telesi sta podani v profilu, glavi pa sta obrnjeni nazven en face. Lepotnost – čeprav malo grozljivih – obrazov poudarjata še valovito speljani grivi, ki se kodrata proti nogam. Oblini teles delujeta skoraj polnplastično in monumentalno.

Kaspar iz Tolmina. Kapitel z bojem junaka z grifom. Špeter, župnijska cerkev. – Foto Luca Laureati (Udine)

Okras zgornjega kapitela je bogatejši in motivno bolj zapleten: levi del kapitela zavzema figura mladega moža, desna mitološkega grifa. Čeprav se obe prižemata k jedru kapitela, sta vendarle dinamično razgibani. Možak je ujet v močnem priklonu, skoraj tako, kakor bi se pognal v padec predse. Golo telo mu odeva ledveni prt, glavo pa pokriva čeladi podobno pokrivalo s spiralno, kot ovnov rog zavito naušnico. Junak drži v desnici kij, ki mu sloni še na rami, levica pa je skrita za ovalnim, izbuhlim ščitom za varstvo pred grifom, v katerega junak napeto usmerja pogled. Grif z orlovo glavo, vrhu katere poganja velik rog in z dolgim, iz krožnih plošč sestavljenim vratom, je zleknil v zavihan rep prehajajoči trup po tleh in že dviga desno nogo v napad. Parkljasti nogi imata kremplje.

Vsi pisci, ki so doslej kapitela omenjali, so bili v zadregi ob vsebinski razlagi. Nekateri so pomislili na boj sv. Jurija z zmajem. Tako Pascolini⁵, Tarcisio Venuti⁶ in

⁵ Op. cit. 14

⁶ Chiesette votive da S. Pietro al Nativone a Prepotto. Udine, 1985, 14.

⁷ Friuli Venezia Giulia. Udine 1990, 356. – Delo pripisuje slovenskemu mojstru.

Giuseppe Bergamini⁷. Pascolini je celo pomislil, da bi naj bil motiv morda v zvezi z grbom družine De Portis, ki je imela sodno oblast nad Špetrom in Sv. Leonartom in orla v grbu, tudi beneški lev je bil že imenovan. Podpisani sem se razlagi previdno izognil z »oborožencem v boju z zmajem«⁸, drugič pa že odkrito podvomil v sv. Jurija.

Plasencija (Španija). Mizerikordija z reliefom viteza v boju z zmajem (Po: Is. Mat. Gómez)

Ikonoografska uganka se je razrešila ob mizerikordiji gotske korne klopi v španski Plasenciji⁹. Na tej je upodobljen »miles Christi« - Kristusov ali krščanski vojščak v boju s hudičevimi zvijačami, pred katerimi svari apostol Pavel v pismu Efežanom: »Nazadnje, bratje, krepite se v Gospodu in v njegovi silni moči. Nadenite si vso bojno opravo božjo, da se boste mogli ustavljati zvijačam hudičevim ..., da se boste mogli ob hudem dnevu v bran postaviti, vse premagati in obstati. Stojte torej, opasani okoli svojega ledja z resnico in obdani z oklepom pravice K vsemu si vzemite ščit vere, s katerim boste mogli ugasniti vse ognjene puščice hudega duha. Vzemite tudi čelado odrešenja in meč Duha, kar je božja beseda ...« (Ef 6, 13 – 18). Zmaj in grif sta simbola hudega duha, vojščak je personifikacija obrambe in zmage nad njim. Da vojščak na kapitelu nima oklepa in da drži namesto meča kij, naj nas ne moti. Na španski mizerikordiji je zavarovan tudi z oklepom in vihti v roki meč, kljub temu pa gre v Špetru za varianto istega motiva.

Špeterska kapitela sta bila svoj čas v stari cerkvi vgrajena v slavalok, v vhod v najsvetejši del cerkve. Temu mestu ustreza tudi motiv z levom, ki pa ima v krščanski simboliki dvojen pomen: lahko je simbol dobrega principa, lahko pa tudi hudega. V dobri vlogi ga najdemo kot »leva iz rodu Judovega« ali kot simbol Kristusovega vstajenja tretji dan, lev pa skoti mrtve mladiče in jih s svojo sapo tretji dan obudi; razen tega je znamenje hrabrosti in zmage. Simbol hudega principa pa je lev, ki rjove v puščavi in išče, koga bi požrl; v Psalmu 90, 13 Zmagovalec potepta leva in zmaja itd.

Kapitela v slavaloku sta imela pomembno funkcijo, ki pa sta jo v sedanjosti postavitvi izgubila. Bila sta varuha in branitelja vhoda v svetišče; kar večkrat ju srečamo s to funkcijo tudi na slavalokih primorskih cerkva. Špeterski kapitel z bojevnikom je še posebej odlikovan, zakaj navadno nastopajo le levi (tudi podvojeni) ali v boju z zmajem ali grifom. Samo leve vidimo npr. v slavaloku cerkve sv. Luka v Lipi pri

⁷ Emilijan Cevc, Stavbenik Caspar iz Tolmina. Glasilo, Tolminski verski list XVII, 1990. – Isti, Kiparstvo na Slovenskem med gotiko in barokom. Ljubljana 1981, 54. – Isti, Špjeterski vikar Klement Naistoth iz Loke. Loški razgledi, 27, 1980, 27.

⁹ Isabel Mateo Gómez, Temas profanos en la escultura gótica. Las sellierías española de coro. Madrid 1979, 83 sq, slika 52. - Mizerikordija je konzolna podpora na spodnji strani sedežne plošče, na katere so se duhovniki med molitvami v koru oprli, če so morali dolgo stati.

Landarju, v Štanjelu, in drugod. V Špetru je bil kapitel z vojščakom vdelan v južno stran slavoloka, da je bil junak na strani prezbiterija, grif pa ga je napadal s strani ladje. Leva sta bila na severni strani, ne moremo pa trditi, da naj bi bil eden od njiju simbolno pozitiven, braneč vstop drugemu, negativnemu. Varovala sta pač združno.

Špeterska kapitela imata prava "brata" v slavoloku cerkve sv. Jerneja v Čubcih (Ciubiz) ob Idriji. Nastala sta v isti kamnoseški družini. Na obeh vidimo spet simbolična leva, do pike enaka špeterskima. Enaka je drža, enaka modelacija, enaki so valoviti kodri grive.

Kaspar iz Tolmna, Kapitel iz cerkve sv. Jerneja v Čubcih

Pređen nadaljujem z beneškoslovenskimi kapiteli, naj se na kratko ozrem na neki štajerski spomenik, na slavolok leta 1452 sezidane cerkve sv. Barbare pri Konjicah¹⁰. Ta slavolok je starejši od primorskih, a porojen iz istega duha in simbolike. Na prvem kapitelu krilati zmaj že napada leva, na drugem se zmaj levu potuhnjeno prilizuje, a oba leva sta nekako neaktivna. Že Stegenšek ju je potisnil v psihološko ozračje, češ, da se lev in zmaj »dobrikata«. V drugem članku ob »Zagovoru«¹¹ Glonarjeve kritike Topografije¹¹ je Stegenšek kapitela razlagal z naslonom na Psalm 90, 13 – »Poteptal boš z nogo leva in zmaja«. Pri Sv. Barbari naj bi bil na enem kapitelu zmaj, na drugem bazilisk. Zmagovalec, ki je leva in zmaja ter gada in baziliska poteptal, naj bi bil Kristus, ki je bil kot Križani v srednjeveških slavolokih pogosto pritrjen pod vrhom loka. Kritič J. A. Glonar pa je motiv banaliziral češ, da sta kapitela »plod dobe, ko se je simbolično kiparstvo že preživelo in služilo samo še za objestno karikaturu«¹², kar pa nikakor ne velja. Gotovo je Psalm 90 res vplival tudi na izoblikovanje motiva boja z zmajem.

¹⁰ Avguštin Stegenšek, Konjiška dekanija. Maribor 1909, 123 in tab. 34. – Emilijan Cevc, Srednjeveška plastika na Slovenskem. Ljubljana 1963, 297.

¹¹ ČZN VI., Maribor 1909, 186 sq.

¹² J. A. Glonar, Umetniški spomeniki Lavantinske škofije II. Konjiška dekanija. ČZN VI, 1909, 176.

Za kapitela v Čubcih vé ljudsko izročilo, da naj bi izvivala iz starejše, na istem kraju stoječe cerkve. Ta pa je bila po vsej verjetnosti manjša od srednje velike sedanje. Kapitela sta bila pomerjena za slavalok sedanje cerkve. Žal pa ne moremo primerjati njune klesarske kvalitete s številnimi sklepniki in konzolami na mrežastem rebrastem oboku prezbiterja, ker so tako premazani z apnenimi barvami, da so kiparske nadrobnosti zabrisane; šele pred kratkim so bili vsi figuralni kosi, razen levjih kapitelov, na novo barvno prekriti. Na zunanjščini prezbiterja pa naletimo tudi na stavbarjev (in kiparjev) podpis in letnico: 1521 : CAS(PAR) D(A) TVL(MINO); zraven je tudi mojstrovo znamenje¹³.

Sv. Barbara pri Konjicah. Slavoločni kapitel z levom in zmajem

S tem pa je sporočeno tudi ime kiparja špetrskih kapitelov. Stavbar Kaspar iz Tolmina je vsaj nekaj časa bival v Klenju. S špetrskim vikarjem Klementom Naistothom je bil v tako tesnih stikih, da mu je bil, skupaj s slikarjem Jernejem iz Loke, oporočna priča. Verjetno je močni potres 1511 špetrsko cerkev tolikanj prizadel, da je bilo treba prezbiterij na novo sezidati. Vse kaže, da je vikar Klement to delo zaupal mojstru Kasparju¹⁴. Tedad sta nastala tudi oba kapitela.

Slogovno se Kasparjevi kamnoseški kosi že izmikajo gotskemu občutju, čeprav arhitektura, kakor v Čubcih, diha še z gotskimi pljuči. Figuri bojvnika in grifa se nagibata že v renesančne forme, kar velja tudi za igrivi, mehko oblikovani figuri levov. Kapitela bi smeli datirati v drugo desetletje 16. stoletja.

¹³ Emilijan Cevc, glej op. 8.

¹⁴ Zadnji čas je bil mojstru Kasparju pripisan tudi prezbiterij v ladji še menda romanske cerkve sv. Petra na Lojah nad Baško grapo, kar naj bi nakazovale konzole oboka – čepeče figure z nakopičeno draperijo in z rokami optimi na kolena (Robert Peskar, *Gotska arhitektura na Goriškem. Stavbarske delavnice 1460-1530*. Nova Gorica 1999, 80 sq.) Motiv ni nov. Na Gorenjskem ga srečamo vsaj od radovljiškega prezbiterja dalje kar pogosto, tudi pri Sv. Primožu nad Kamnikom. Razen tega je stavbna plastika na Lojah daleč pod kvaliteto tiste v Čubcih. Na Lojah odloča pri sklepnikih ploskovitost, v Čubcih izrazita plastičnost, kakršno zasledimo na Goriškem in v Beneški Sloveniji le v stavbah, ki so nastale pod vplivom škofješke delavnice ok. 1470. Na Lojah pa sem že ob prvem obisku 1951 zapisal v notes: -poljudno primitivni sklepniki.

Čubci, cerkev sv. Jerneja. Signatura in mojstrsko znamenje Kasparsja iz Tolmina

Tipološko je špetrski bojevnik simbol »krščanskega junaka«, ki ga pogosto srečamo v krščanski umetnosti. Njegova aktivnost v boju s poganskimi in krivimi nauki je Cerkev na Zahodu in Vzhodu posvetila. Še poseben pomen je dobil »Kristusov vojščak« v času križarskih vojska (pri nas so morda na ta motiv vplivali tudi turški vpadi), največkrat že v določljivejši podobi sv. Jurija na konju v boju z zmajem. Na Vzhodu se mu je pridružil še sv. Demetrij, čeprav ni bil vojščak, temveč diakon. Tudi tega upodablja na konju kot premagalca kralja Kalojana. Sv. Bernard je v nekem, ne ravno pozitivnem tekstu v čast templarjev, viteze v boju proti sovražnikom krščanske vere, pohvalil in spodbujal. Tako so se duhovna ideja in njeni simbolični zastopniki spremenili v konkretna bitja. Sv. Pavel pa v svojem pismu seveda ni mislil na konkreten boj, marveč na duhovni boj in na duhovno zmago. In takšen je upodobljen na špetrskem kapitelu.

Na koncu naj dodam, da se je ob teh ugotovitvah razrešila tudi uganka podokenskega reliefa na hiši številka 23 na Glavnem trgu v Kamniku; tudi ta relief je dolgo čakal na verjetnostno razlago. Izklesala ga je – ob še štirih (spočetka petih) drugih na isti hiši – kamniška stavbarska in klesarska delavnica okoli leta 1460–70¹⁵. Nizek, podolgovat relief kaže dve, ena k drugi obrnjeni živali, spet leva in zmaja. Lev grabi krokodilu podobnega zmaja s krempljastimi nogami in z zavihanim repom za ozek gobec, izza repa pa se kaže frontalno obrnjena moška figura s stiliziranimi kodri las, ki drži zmaja za rep, z levico pa potiska vanj pod repom meč. Svoj čas sem zagovarjal misel, da gre za zmagovitega sv. Jurija, ki mu pomaga ihneumon, živalski sovražnik krokodilov, naročil pa naj bi bil relief(e) Jurij Seydel, ki je najbrž dal zgraditi hišo-dvorec¹⁶. Spet gre za motiv zmage krščanskega junaka nad močmi pekla. Tudi ta z levom kot pomočnikom v boju dopolnjena predstava ni osamljena. Ikonografske sorodnike bi npr. spet našli v Španiji in gotovo še drugod. Isabel Mateo Gómez¹⁷ omenja npr. reliefa na korni

¹⁵ France Stele, Politični okraj Kamnik, Topografski opis. Ljubljana 1922–29, 100 sq.

¹⁶ Emilijan Cevc, Srednjeveška plastika na Slovenskem. Ljubljana 1963, op. cit. 277

¹⁷ op. cit. 85 in sliki.

klopi v Seville; na prvem se skupaj bojujeta z zmajem vojščak in lev, na drugem pa v ločenih prizorih lev in vojščak posamič. Scene povezuje s »čudovitim bojem leva in zmaja«, opisanem v »Recull de Eximplis e miracles, gestes e faules e altres legendas«, prizor, ki ga je v 15. stoletju videl neki beneški ribič.

Kamniki, hiša na Glavnem trgu št. 23. Podokenska policia z reliefom boja vojščaka in leva z zmajem

Še bližje našemu motivnemu kompleksu je poglavje v »Gesta Romanorum«, ki pripoveduje o zmajevem begu pred že mrtvim levom. Zgodba je nastala verjetno že v 14. stoletju na Angleškem. V latinščini je bila prvič natisnjena leta 1472. V nekem mestu je divji zmaj nadlegoval in strašil meščane, ki so mu morali za hrano vsak dan poslati eno žival. Tuhtali so, kako bi se zmaja in njegovih zveri rešili, pa niso našli rešitve. Prišel pa je popotni tujec, ki jim je svetoval, naj ujamejo leva, ga ubijejo in pribijejo na visoko drevo, zakaj sam je že nekje videl, da je to pomagalo. Tako so storili. Ko je zmaj zagledal pribitega leva, je z vso svojatjo zbežal. Temu sledi razlaga. Mesto pomeni z demoni nadlegovan svet zaradi greha prvih staršev. Zmaj je hudič, ki ne požre ene same živali, ampak vse duše pred Kristusovim trpljenjem in jih odvede v pekel. Lev pa je Kristus, lev iz rodu Judovega, ki je, na križu razpet, za naše odrešenje pregnal peklenkega zmaja in s svojim trpljenjem odrešil svet¹⁸.

Moralizujoča poučna zgodba in njena razlaga sta tudi potrdilo Stegenškove razlage motiva leva in zmaja, čeprav ne govori o boju med njima. Tudi Križani v slavoloku je našel mesto v njej – ni edino, gotovo pa je vsaj spremno pojasnilo. Vsekakor se je zgodba kmalu razširila po vsej Evropi. Leta 1472 je bila prvič natisnjena v latinščini, 1489 v nemščini.

Za posredovanje fotografij špetskih kapitelov se pristrčno zahvaljujem g. Pavlu Petričiču (Špeter), odlični fotografiji pa je napravil g. Luca Laureati (Udine).

¹⁸ Verjetno posnet po poročilu v »Gesta Romanorum«: *Quedam civitas erat juxta mare que a bestiis venenosis multa mala paciebatur. Inter illas bestias erat draco ferocissimus, qui omni die ad civitatem venit et cives civitatis propter bonum pacis ei omni die animal unum ad comedendum dederunt. Inter se consilium inierunt, quomodo civitatem a bestiis venenosis et precipue a draconi liberare possent. Tandem venit unus a longinquis partibus, qui consilium eis dedit, quod leonem caperent et in alto ligno suspenderent, quem cum bestie suspensum viderent, omnes fugerent et precipue draco ille. Cives a casu leonem ceperunt et mortuum in ligno clavis fixerunt, ita quod ipsum per totam civitatem viderent. Quid cum draco vidisset, statim recessit et alie bestie secute eum sunt nec amplius vise sunt et sic civitas liberata erat. Civitas ista designat mundum qui a demonibus mala paciebatur propter peccatum primi parentis, et draco, i. e. dyabolus, qui non tantum unum animal, i. e. animam unam devorat, sed omnes animas ante Cristi passionem ad inferna secut duxit, donec leo de tribu juda, i. e. Kristus, in cruce suspensus erat pro nostram redemptionem, et tunc draco fugam dedit et civitas, i. e. mundus, per Cristi passionem est redemptus – GESTA ROMANORUM (izdal: Hermann Oesterley, Berlin 1872, str. 612).*

Riassunto

I due capitelli nella chiesa parrocchiale di San Pietro al Natisone

Nella navata Nord della chiesa parrocchiale di San Pietro al Natisone, in cima a un sostegno a forma di colonna, composto da due capitelli, è stato posto in un secondo momento un tabernacolo di marmo di epoca rinascimentale, creato nel 1500 dallo scultore Giov. Antonio Pilacorte; i due capitelli invece sono opera del costruttore e scalpellino Caspar da Tolmino, risalenti al secondo decennio del XVI secolo. Caspar ha costruito la chiesa votiva di San Bartolomeo a Ciubiz sullo Judrio dove ha scolpito, oltre a chiavi di volta e mensole, anche due capitelli con una coppia di leoni adagiati nell'arco del presbiterio, che sono lavorati allo stesso modo di quelli facenti parte del capitello sopra nominato a San Pietro al Natisone – creati con raffinata plasticità e rappresentati con una morbida criniera ondulata. Il capitello inferiore a San Pietro al Natisone è ornato da un altorilievo che rappresenta un eroe ignudo con un drappo sui fianchi e un copricapo a forma di elmetto, che con una mazza attacca un drago. L'immagine iconografica non è chiara e l'abbiamo più volte spiegata come lotta fra San Giorgio e il drago. In realtà si tratta del motivo "miles Christi", "miles christianus", presente anche nelle misericordie di alcuni banchi da coro di epoca gotica in Spagna - in particolare quelli di Plasencia – e spiegato da Isabel Mateo Gómez come illustrazione di un brano della lettera dell'apostolo Paolo (Ef 6, 13.18) che ordina ai fedeli di armarsi per lottare contro il diavolo (drago). Si tratta quindi di un tema che ha acquisito un significato particolare nel periodo delle guerre crociate. In questo modo si spiega pure il contenuto enigmatico del capitello a San Pietro.

I due capitelli sono stati inseriti a suo tempo nell'arco trionfale del presbiterio a protezione della parte più sacra della chiesa. I leoni simbolizzano i buoni principi (il Leone di Giuda, Cristo), il drago rappresenta invece le forze inferie e la vittoria sulle stesse. Il conflitto, in origine religiosa e spirituale, si è trasformato in lotta reale contro le forze pagane ed eretiche. Da simili concezioni si è sviluppato pure il motivo della lotta di San Giorgio con il drago.

Una simile composizione, nella quale il leone impedisce al drago infernale di entrare nel tempio, si trova in diversi punti del Litorale sloveno ed eccezionalmente anche nella regione della Stiria slovena (Štajerska) nei capitelli della chiesa dedicata a Santa Barbara presso Slovenske Konjice del 1452. Assieme all'eroe troviamo entrambe le fiere anche nel rilievo sotto la finestra di una casa a Kamnik risalente agli anni settanta del XV secolo.

Riguardo al motivo del leone e del drago si possono individuare pure delle radici culturali. Particolarmente eloquente è la storia nell'opera *Gesta Romanorum*, che parla del leone ucciso dai cittadini di una certa città sul mare che in seguito viene inchiodato su un grande albero dove sia visibile. Quando il drago lo vede si dà alla fuga e così gli abitanti di quella città sono salvi. Un'altra importante testimonianza riguardante la vittoria sugli inferi è rappresentata dal salmo 90, che parla della vittoria divina sul leone e il drago, sul basilisco e il serpente.